

Disléicse: Conas is féidir leis an Treoirchomhairleoir tacú leis an scoláire le disléicse

Wyn McCormack

(Nuashonraithe Iúil 2017)

*Foilsithe ag an Lárionad Náisiúnta um Threoir san Oideachas (LNTO) mar alt don
Lámhleabhar Scoile um Threoir*

Clár

Achoimre	2
Eochairfhocail	2
Réamhrá	3
Eochairphointí maidir le disléicse	3
Scagthástáil agus Sainaithint	4
An Measúnú Síceolaíochta Oideachais	4
Socrúithe Réasúnacha ag na Scrúduithe Teistiméireachta (RACE)	5
Treoir do scoláirí le disléicse	7
Conclúid	12
Beathaisnéis	14
Leabharliosta agus Tagairtí	15
Aguisín 1: Comharthaí de dheacracht foghlama fhéideartha ag eascairt as disléicse (aois 12+ bliain)	16
Aguisín 2: Foirm um Iarraidh ar Chúnamh	17

Achoimre

San alt seo féachtar ar an gcaoi inar féidir leis an treoirchomhairleoir tacú leis an scoláire le disléicse in iar-bhunscoileanna na hÉireann. Pléitear ann na bealaí éagsúla inar féidir le disléicse dul i gcion ar an scoláire agus moltar scagthástáil má léiríonn an scoláire deacrachtaí. Déantar sainathint ar dheacrachtaí disléicseacha trí mheasúnú síceolaíochta oideachais. Pléitear tacaí amhail Socruithe Réasúnacha ag na Scrúduithe Teistiméireachta (RACE), Bealach Rochtana ar Oideachas do Dhaoine faoi Mhíchumas (DARE) agus díolúintí teanga. Tá ról tábhachtach ag an treoirchomhairleoir i gcuidiú leis an scoláire le disléicse cinní tábhachtacha a dhéanamh amhail rogha ábhair agus rogha cúrsa. Tá na cinní seo ríthábhachtach chun cuidiú leis an scoláire déileáil agus rath a bheith orthu. San alt freisin, pléitear roinnt polasaithe scoile uile atá in oiriúint don disléicse amhail treoir stíle atá éasca le léamh do nótaí agus cáipéisí eile, inléiteacht na dtéacsleabhar, úsáid na teicneolaíochta cuidithí agus scileanna staidéir do scoláirí le disléicse.

Eochairfhocail

Disléicse, measúnú síceolaíochta oideachais, socrú réasúnach i scrúduithe Stáir, bealach rochtana ar oideachas do dhaoine faoi mhíchumas, díolúintí teanga, polasaithe scoile atá in oiriúint don disléicse, idirbheartaíochtaí tábhachtacha treorach don disléicse.

Réamhrá

Sa Tuarascáil Rose (2009) *Identifying and Teagasc Children and Young People with Dyslexia and Literacy Difficulties* tugtar cur síos ar dhisléicse mar dheacracht foghlama a théann i gcion go príomha ar na scileanna a bhaineann le léitheoireacht focal chruinn agus líofa. Sainréithe is ea deacrachtaí le feacht fóineolaíochta, cuimhne bhriathartha agus luas próiseála briathartha. Tarlaíonn sí thar réimse de dheacrachtaí intleachtúla agus is fearr smaoineamh uirthi mar chintanam, seachas mar chatagóir shoiléir. Féadfar deacrachtaí comhtharlaithe a fheiceáil i ngnéithe den teanga, comhordú luaile, ríomhanna meabhracha, dianmhachnamh agus eagrú pearsahta, ach ní comharthaí disléicse iontu féin iad sin. Deiran eagraíocht Dyslexia International (www.dyslexia-international.org) gur féidir a mheas go bhfuil an disléicse ar idir 5% agus 15% den daonra. Thabharfadh an figiúr sin le tuiscint go bhfuil neart mílte de scoláirí le disléicse in iar-bhunscoileanna na hÉireann.

Cé gur féidir le trialacha scagthástála a léiriú go bhfuil féidearthacht disléicse íseal, meánach nó ard ann, is é measúnú síceolaíochta oideachais an t-aon bhealach i gceart cé acu an bhfuil duine disléicseach agus cad iad na láidreachtaí agus na laigí ar leith atá acu. Is síceolaí oideachais a dhéanann é sin.

Leis an leithdháileadh do Theagasc Oideachais Speisialta atá á thabhairt isteach i Meán Fómhair in Imlitir Uimhir 0014/2017 cuirtear córas aontaithe aonair leithdháilte ar fáil do riachtanais um theagasc oideachais speisialta chuig gach scoil, bunaithe ar phróifíl oideachasúil na scoile sin. Cuireann an leithdháileadh ar chumas scoileanna tacaíocht teagaisc oideachais speisialta a sholáthar do na scoláirí go léir lena n-áirítear iad siúd le disléicse a bhfuil tacaíocht den chineál sin de dhíth orthu.

Eochairphointí maidir le disléicse

Áirítear na nithe seo a leanas i measc na n-eochairphointí maidir le disléicse:

- Tá comhchodanna géiniteacha sa disléicse aimsithe ag an taighde.
- Tarlaíonn disléicse thar raon d'inniúlachtaí intleachtúla.
- Tarlaíonn disléicse thar contanam. Féadfaidh an disléicse ag scoláire amháin a bheith an-dian agus a bheith an-éadrom ag duine eile. Ní dócha go mbeidh an phróifíl chéanna ag beirt scoláirí ar bith.
- Ní théann deacrachtaí disléicseacha i gcion ar gach uile tasc. Féadfaidh duine a bheith an-lag sa léitheoireacht ach ar fheabhas san innealtóireacht, sa mhata nó san ealaín. Ní bheidh gach gné den léitheoireacht agus scríbhneoireacht chomh lag céanna.
- Féadfaidh disléicse tarlú in éineacht le aaindeacrachtaí foghlama eile smhail aí such as diospraicse, dioscailé, neamhord easnamh airde, siondróm Asperger nó lagú urlabhra agus teanga.

Féadfaidh deacrachtaí a bheith ag scoláirí san iar-bhunscoil le cuid de na nithe seo a leanas:

- Foghlaim de ghlanmheabhair amhail filíocht, táblaí mata agus foirmilí a fhoghlaim.
- Cópeáil ón glár nó nótaí a ghlacadh ó dheachtú.
- Litríú.
- Míchompord amhairc (strus) agus iad ag léamh. B'fhéidir go n-éireoidh focail doiléir agus go mbeidh an chuma orthu go bhfuil siad ag gluaiseacht.

- Léamh míchruinn, áit a chailleadh ar an leathanach, iad faoi strus agus iad ag léamh os ard.
- Treoracha casta a thuiscint.
- Aistí a phleanáil agus a scríobh.
- Bíonn freagraí scríofa ró-ghairid agus ní dhéantar pointí a fhorbairt i gceart.
- Féadfaidh lámhscríbhneoireacht a bheith scaipthe, doléite in amanna nó an-iomarca cealuithe amach a bheith ann.
- Obair a chríochnú in am.
- Mearbhall faoi áiteanna, amanna agus dátaí, agus fadhbanna eagrúcháin dá bharr.
- Dífear leathan idir obair bhéil agus obair scríofa.

Leis na hidirghabhálacha cuí is féidir na tionchair a mhaolú agus is féidir le daoine foghlaim conas straitéisí a fhorbairt chun cuidiú leo déileáil, formhór an ama. Féadfaidh na hidirghabhálacha seo (cuid díobh a bpléitear leo níos déanaí san alt seo) an difear a dhéanamh idir rath agus teip ag leibhéal na hiar-bhunscoile.

Scagthástáil agus Sainaitint

Féadfaidh inní faoi scoláire eascairt as torthaí na dtrialacha caighdeánaithe nó ó bhreathnuithe agus/nó inní ó thuismitheoirí, ó mhúinteoirí nó ó na scoláirí féin.

Féadfaidh na torthaí ó thrialacha caighdeánaithe amhail an Triail um Chumas Cognaíoch (CAT) nó na Trialacha Inniúlachta Dífreálacha (DATanna) próifíl éagothrom inniúlachta a léiriú. Má tá toradh sa réasúnaíocht bhriathartha atá níos ísle go suntasach i dtaca le scóir eile amhail réasúnaíocht uimheartha nó neamh-bhriathartha, ba chóir tuilleadh fiosruithe a dhéanamh. Is dea-chleachtas é anailís a dhéanamh ar thorthaí ó thrialacha amhail CAT nó DATanna d'fhonn a sheiceáil an bhfuil neamhrialtachtaí dá leithéid ann.

D'fhéadfadh an múinteoir nó an treoirchomhairleoir atá ag fiosrú buarthaí den chineál sin úsáid a bhaint as liosta na dtáscairí a d'fhoilsigh an Roinn Oideachais agus Scileanna (ROS) sa tuairisc *Report of Task Force on Dyslexia* (Aguisín 1). D'fhéadfaí trialacha scagthástála disléicse a úsáid chun tuilleadh fiosruithe a dhéanamh. Dha thriail atá oiriúnach le húsáid ag leibhéal na hiar-bhunscoile is iad an triail *Lass Secondary (Lucid Assessment System for Secondary Schools 4th Ed 2010)* agus an triail *Dyslexia Screening Test – Secondary*. Déantar an dá thriail, lena n-áirítear sonraí faoi sholáthraithe, a liostú in Imlitir 0034/2015. https://www.education.ie/en/Circulars-and-Forms/Active-Circulars/cl0034_2015.pdf.

B'fhéidir go dtreiseodh an triail scagthástála agus/nó an seicliosta an bharúil go bhféadfadh disléicse a bheith ar an scoláire agus go gcuideoidís freisin nuair a bheadh plé leis na thuismitheoirí maidir le hatreorú féideartha chuig síceolaí oideachais le haghaidh measúnaithe. Ní sainaitint dheifínideach iad agus ní dhéanann siad anailís ar nádúr na próifíle disléicse ag an duine, rud is féidir a bheith an-éagsúil idir daoine le disléicse. Thabharfadh triail scagthástála le tuiscint go bhfuil féidearthacht íseal, meánach nó ard de dhiléicse ann.

An Measúnú Síceolaíochta Oideachais

Is síceolaí oideachais a dhéanann Measúnú Síceolaíochta Oideachais agus is bealach é chun measúnú deifínideach a fháil ar dhisléicse nó dioscailcúile. Tabharfaidh sé próifíl de na láidreachtaí agus laigí foghlama agus tabharfaidh sé cur síos ar na hidirghabhálacha is

iomchuí. Áirítear sa mheasúnú disléicse tástáil ar inniúlachtaí cognaíocha chomh maith le scileanna litearthachta. Do mheasúnú dioscailcúile déantar tástáil ar scileanna éagsúla uimhearthachta agus ar inniúlacht chognaíoch. Ní mór don síceolaí oideachais freisin eolas cúlra ábhartha a fháil ó thuismitheoirí, ó dhaoine aonair, ó scoileanna, ó choláistí nó ó fhoinsí ábhartha ar bith eile. Déantar conclúidí bunaithe ar theaghlaim den stair a tuairiscíodh agus an fheidhmíocht sna trialacha. Féadfaidh trial ar inniúlacht chognaíoch a bheith san áireamh ann amhail an scála Wechsler Intelligence Scale for Children (WISC-V) agus trialacha gnóthachtála sa litearthacht agus san uimhearthacht. Féadfar scóir a úsáidtear sa mheasúnú a thabhairt mar scóir chaighdeánacha, peircintílí nó scóir scálaithe.

Áirítear sa tuarascáil eolas cúlra, breathnaithe ar an gcaoi ina dtugann scoláire faoi thasc le linn measúnaithe, torthaí ar thrialacha, cuir síos ar acad is brí leis na trialacha agus cá háit a gcuireann na scóir an scoláire i gcomparáid le scoláirí eile den aois chéanna. Déantar achoimre ar na tástáil, tugtar conclúid agus tugtar moltaí do ghníomh amach anseo.

I ndiaidh na diagnóise, is í pleanáil idirghabhálacha an chéad chéim eile. Don scoláire a bhfuil diagnóis disléicse déanta ina leith, beidh patrún de láidreachtaí agus laigí agus ias iad seo atá mar bhonn le roghanna teagaisc, foghlama agus oideachasúla.

TÁBLA 1: Raon an scóir chaighdeánaigh, peircintílí, scóir scálaithe, céatadán an daonra a gheobhadh scóir dá leithéid agus na catagóirí tuairisciúla a bhaineann leis na scóir sin.

Scór Caighdeánach	Peircintíl	Scór Scálaithe	% den daonra	Raon tuairisciúil
130 agus os a chionn	98 -99	16 – 19	2%	Ard as an ngnáth, an-ard
120-129	91 – 97	15	7%	High, sárleibhéal
110-119	75 – 90	13 -14	16%	Meánach Ard, os cionn an mheáin
90-109	25 – 74	8 – 12	50%	Meánach
80-89	9 – 24	6 – 7	16%	Meánach Íseal
70-79	3 – 8	4 – 5	7%	Íseal
Faoi bhun 70	1 – 2	1 – 3	2%	Íseal as an ngnáth

Socruithe Réasúnacha ag na Scrúduithe Teistiméireachta (RACE)

Tugtar socrú réasúnach ar na tacaí éagsúla a chuirtear ar fáil do scoláirí i scrúduithe an Teastais Shóisearaigh agus na hArdeistiméireachta. Áirítear orthu sin:

- Cúnamh léitheoireachta.
- Úsáid téiptheafadáin.
- Úsáid ríomhaire/próiseálaí focal.
- Scríobhaí. Agus iarratas á dhéanamh ar scríobhaí, ní mór cúiseanna a sholáthar cén fáth nach féidir leis an scoláire ríomhaire nó téip a úsáid.
- Tarscaoileadh ó ghnéithe litrithe agus gramadaí an scrúdaithe sna teangacha.

Téann scoláirí a fhaigheann aon cheann de na chéad cheithre socrúithe faoin scrúdú lasmuigh den phríomhionad. Greamaítear nóta mínithe leis an ráiteas torthaí.

Tharla athruithe móra sa Scéim RACE in 2016. Is iad seo a leanas na príomhathruithe:

1. Déanfar socrúithe a cuireadh ar fáil sa Teastas Sóisearach a athghníomhachtú don Ardteistiméireacht faoi réir ag dearbhú ón scoil go bhfuil riachtanas sainaitheanta agus leanúnach ann.
2. Leathnaítear an catagóir Saindeacracht Foghlama go dtí Deacracht Foghlama. Ciallaíonn sé seo nach gá scóir chognaíocha amhail na cinn sin i measúnú síceolaíoch a sholáthar nuair atá iarratas á dhéanamh. Beidh incháilitheacht bunaithe ar leibhéal an riachtanais.
3. Bainfear úsáid as ionaid chomhroinnte más féidir.

An Próiseas Iarratais don Ardteistiméireacht

Baintear úsáid as an bhfoirm RA1 do scoláirí ar mian leo na socrúithe céanna tugtha ar aghaidh ón Teastas Sóisearach. Ar an bhfoirm, dearbhaíonn an scoil go bhfuil an gá ba chúis le deonadh na dtacaí fós ann. Measann an CSS (Coimisiún na Scrúduithe Stáit) gurb é breithiúnas údarás na scoile an fhianaise chuí go bhfuil gá fós leis na tacaí seo.

Tá an fhoirm RA2 ann do scoláirí nach ndeachaigh faoi scrúdú sa Teastas Sóisearach nó a bhfuil socrúithe éagsúla nó socrúithe breise á lorg acu.

Ba chóir don scoil measúnú a dhéanamh ar incháilitheacht ag baint úsáide as na critéir leagtha síos ag CSS. Ní mór don scoil an fhianaise uile a úsáidtear sa mheasúnú seo a choimeád (torthaí ó thrialacha, samplaí d'obair a úsáideadh chun rátaí earráide a ríomh, tuairiscí leighis agus tuairiscí eile).

Ní mór an RA1 agus an RA2 a chur isteach roimh an dáta deiridh atá leagtha síos. Mura ndéantar, ba chóir an próiseas d'iarratais dhéanacha a úsáid.

An Próiseas Iarratais don Teastas Sóisearach

Ó tharla gur féidir na socrúithe don Teastas Sóisearach a athghníomhachtú ag leibhéal na hArdteistiméireacht, aibhsíonn an CSS nach mór do scoileanna a bheith cinnte go bhfuil gach iarratasóir incháilithe ar RACE agus go bhfuil an socrú atá molta de dhíth ar an scoláire chun an scrúdú a rochtain. Ba chóir don scoil fianaise chuí maidir le riachtanas a bhailiú agus a choimeád, lena n-áirítear torthaí ó thrialacha, samplaí d'obair a úsáideadh chun rátaí earráide a ríomh, tuairiscí leighis agus tuairiscí eile etc.

Critéir Incháilitheachta do RACE do scoláirí le disléicse agus deacrachtaí foghlama eile

- Níl aon ghá trialacha ar inniúlacht chognaíoch a bheith ann ó 2016 ar aghaidh. Mar sin, níl gá le tuarascáil shíceolaíochta don phróiseas RACE.
- Is féidir leis an scoil an tástáil ar fad a dhéanamh.
- Ní mór torthaí ar thrialacha gnóthachtála ar bith a fháil laistigh de 12 mhí roimh dháta an iarratais.
- Ní féidir na rátaí earráide riachtanacha sa léitheoireacht agus sa litriú a fháil ach ó mheasúnuithe a dhéanann an scoil. Ní féidir ligean do rátaí earráide ó fhoinsí nach foinsí scoile iad treis a ghabháil ar chomhaireamh na scoile de rátaí earráide.
- Ní mór na taifid go léir ar an bhfianaise a úsáidtear chun incháilitheacht a mheas a bheith ar fáil don CSS le linn an phróisis iarratais agus ina dhiaidh.

Leagann an CSS amach critéir an-mhionsonraithe do gach socrú, agus is féidir iad sin a fháil ag www.examinations.ie/schools/circulars/reasonable-accommodations/. Féadfaidh na trialach tástáil a dhéanamh ar luas na lámhscríbhneoireachta, léitheoireacht focal, litriú, gramadach, poncaíocht ag brath ar an socrú atá á lorg. Ní dócha go mbeadh scór caighdeánach 85+ incháilithe. Is ionann scór caighdeánach 85 agus an 16ú peircintíl.

Má tá socruithe de dhíth ar scoláire sna scrúduithe stáit, fágann sé sin go mbaineann siad tairbhe as socruithe dá leithéid a fháil i scrúduithe tí.

Treoir do scoláirí le disléicse

Tá ról tábhachtach an an treoir sa racú le scoláire de réir mar a théann siad ar aghaidh trí iar-bhunscoil. Is féidir le tacaíocht dá leithéid, mar a luaitear thíos, a bheith ríthábhachtach chun a chinntiú gur féidir leis an scoláire déileáil agus dul chun cinn a dhéanamh.

1. Bealach Rochtana ar Oideachas do Dhaoine faoi Mhíchumas (DARE)

Is é DARE (www.accesscollege.ie) an scéim iontrála tríú leibhéal mhalartach do lucht fágála scoile a raibh tionchar diúltach ag an míchumais ar a n-oideachas dara leibhéal. Féadfar scoláirí a ligean isteach dá rogha cúrsa le níos lú pointí Ardteistiméireachta ná mar atá leagtha síos ag an Lár-Oifig Iontrála (CAO). Féadfaidh an laghdú sna pointí d'áiteanna DARE athrú gach bliain agus tá sé ag brath ar roinnt tosca, amhail:

- Líon na n-áiteanna ar an gcúrsa
- Líon na n-áiteanna DARE curtha in áirithe ar an gcúrsa
- Líon na n-iarrthóirí DARE incháilithe atá san iomaíocht do na háiteanna sin atá in áirithe.

Úsáideann coláistí bealaí éagsúla chun áiteanna a leithdháileadh. Tá eolas maidir leis seo, agus maidir le líon na n-áiteanna DARE ar chúrsaí ar leith i gcoláiste ar fáil faoin táb *Participating Colleges* ag www.accesscollege.ie/dare.

Tugtar tosaíocht sa chóras DARE do dhá ghrúpa d'iarrthóirí. Grúpa amháin is ea na scoláirí sin atá incháilithe faoi DARE agus HEAR. Baineann HEAR le míbhuntáiste socheacnamaíochta. Is é an dara grúpa na hiarrthóirí DARE sin atá faoi mhíchumais fhisiciúla agus chéadfacha.

Tá trí chéim san iarratas. Ar dtús, cuireann an scoláire iarratas chuig an CAO faoin 1 Feabhra. Ansin líonann an scoláire isteach Foirm Faisnéise Breise (SIF) faoin 1 Márta. Faoin 1 Aibreán ba chóir don scoláire a chinntiú go bhfuil an *Ráiteas um Thionchar Oideachais* (EIS) agus *Fianaise ar Mhíchumas* curtha ar ais chuig an CAO.

Is éard is Fianaise ar Mhíchumas ann do scoláirí le disléicse measúnú síceolaíochta ar aois ar bith a deir go soiléir go bhfuil Saindeacracht Foghlama ag an iarratasóir. Níl feidhm a thuilleadh leis an gcritéar go gcaithfí an Inniúlacht Ghinearálta a bheith laistigh den mheánraon nó os a chionn.

Is í an scoil a líonann isteach an *Ráiteas um Thionchar Oideachais*. Ba chóir don ráiteas a bheith sínithe ag an bPríomhoide Scoile nó ag an bPríomhoide Tánaisteach agus stampa na

socile a bheith air. Tá sé tháscaire ar an Ráiteas. Ní mór do scoláirí le disléicse Táscaire 6 agus táscaire amháin eile ar a lahdad a shásamh. Is iad seo a leanas na táscairí:

1. Idirghabháil agus tacaíocht
2. Tinreamh agus suaitheadh
3. Eispéireas scoile agus folláine
4. Foghlaim agus torthaí scrúduithe
5. Tionchar oideachasúil eile
6. Scóir gnóthachála in 2 scór litearthachta ag an 10ú peircintíl nó faoina bun nó 81 Scór Caighdeánach. Ní mór an tástáil seo a dhéanamh laistigh den dá bhliain roimh an iarratais DARE. Is féidir na scóir gnóthachtála seo teacht ó cheann amháin (nó meascán) de na foinsí seo a leanas:
  - 1) Scóir ó thástáil gnóthachtála scoilbhunaithe.
  - 2) Scóir ó thrialacha gnóthachtála a rinne síceolaí.

Fiú más rud é nach mbíonn an scoláire incháilithe ar DARE, tá said fós incháilithe ar chúnaimh agus iad sa choláiste agus ba chóir dóibh teagmháil a dhéanamh leis an Oifigeach Rochtana/Míchumais sa choláiste ar a mbeidh said ag freastal

2. Díolúine ón nGaeilge

Faoi réir ag critéir shonracha, féadfar díolúine ó staidéar na Gaeilge a bhronnadh ar scoláirí a bhfuil Saindeacracht Foghlama (SLD) dhiagnóisithe acu, lena n-áirítear disléicse. Ba chóir don mheasúnú síceolaíochta oideachais a thaispeáint go bhfuil inniúlacht chognaíoch ar an meán nó os a chionn ag an scoláire (scór caighdeánach 90 nó 25ú peircintíl nó os a cionn) agus go bhfuil sé/sí ag gnóthachtáil ag an 10ú peircintíl nó faoin bhun ar thrial caighdeánaithe sa litearthacht. Déanann na tuismitheoirí iarratas i scríbhinn chuig an scoil le cóip den mheasúnú síceolaíochta oideachais (nach bhfuil níos sine ná dhá bhliain) a mholann go bhfaigheadh an scoláire díolúine toisc go bhfuil na critéir sásaithe. Eisíonn an scoil an teastas díolúine agus cuireann sí é sin in iúl don Roinn Oideachais agus Scileanna (ROS). Aithnítear díolúine a bhronntar do scoláire ag leibhéal na bunscoile ag leibhéal na hiar-bhunscoile agus d'iontráil chuig coláiste Ollscoil na hÉireann (OÉ) colleges.

3. Riachtanas tríú teanga Ollscoil na hÉireann (OÉ)

Tá scoláirí leis an díolúine ón nGaeilge incháilithe ar an díolúine ón riachtanas 3ú teanga. Sa chás nach bhfuil díolúine ag scoláire ón nGaeilge, déanfaidh OÉ iarratais ar dhíolúine ón riachtanas tríú teanga a mheas. Ní mór don scoláire measúnú síceolaíochta oideachais a bheith acu a dhearbhaíonn go bhfuil Saindeacracht Foghlama ann. Níor chóir don mheasúnú seo a bheith níos sine ná 3 bliana d'aois. Deir na critéir do bhronnadh na díolúine gur chóir gnóthachtáil litearthachta a bheith ag an 10ú peircintíl nó faoin bun (scór caighdeánach 81) in dhá inniúlacht litearthachta agus iad a bheith níos ísle go suntasach ná mar a bheifí ag súil ó inniúlacht chognaíoch an scoláire. Tá foirmeacha iarratais ar fáil ó www.nui.ie

4. Riachtanas dara teanga Choláiste na Tríonóide agus Ollscoil Luimnigh

Tá riachtanas iontrála dhá theanga ag an dá choláiste seo. Is féidir le scoláirí le disléicse iarratas a dhéanamh ar dhíolúine ón riachtanas seo trí iarratas a dhéanamh go díreach leis an gcoláiste.

5. Rogha ábhair

Tá ríthábhacht le rogha ábhair do scoláirí le disléicse sa timthriall shóisearach agus sa timthriall shinsearach araon. Féadfaidh scoláirí disléicseacha, mar thoradh ar a bpróifíl éagothrom inniúlachta, feidhmiú thar barr in ábhair áirithe agus an-deacracht a bheith acu le cinn eile, agus an chontúirt go dteipfidh orthu iontu. Tá ról tábhachtach ag an treoirchomhairleoir sa chomhairle maidir le rogha ábhair. Ba chóir don treoir maidir le rogha ábhair ní hamháin na hábhair atá ina ndúshlán féideartha don scoláire a chur san áireamh, ah freisin plé maidir le hionchais oideachais/gairme an scoláire sa mhéid agus a bhfuil machnamh déanta ag an scoláire orthu seo.

Áirítear i measc na saincheisteanna tábhachtacha:

- Bíonn deacrachtaí cosúla ag neart díobh sa staidéar ar theangacha (mar atá leis an mBéarla). Féadfaidh fadhbanna a bheith ann le fónaic, litriú, seicheamhú focal agus foghlaim stór focal. Más gá dóibh gabháil don teanga b'fhéidir go dtitfidh siad síos chuig an ngnáthleibhéal cé go ngabhfaidís don ardleibhéal in ábhar eile. Téann sé seo i gcion ar a bpointí. Ach mar thoradh ar chritéir dhiana atá ar bun chun an díolúine 3ú teanga a bhronnadh, b'fhéidir go mbeidh roinnt mhaith scoláirí nach mbeidh incháilithe ar dhíolúine. An mbeadh sé straitéiseach do scoláire staidéar a dhéanamh ar an 3ú teanga lasmuigh den scoil ag an ngnáthleibhéal agus gabháil d'ábhar eile ag an ardleibhéal ar scoile?
- B'fhéidir go beidh ábhair a éilíonn freagraí ina bhfuil eolas fíriciúil níos éasca ná ábhair ina bhfuil freagraí i bhformáid aiste. Mar sin, b'fhéidir go mbeidh sé níos éasca gnóthachtáil a dhéanamh sa tíreolaíocht, sa ghnó nó san fhisic ná sa Bhéarla nó sa stair.
- Is féidir fadhbanna a bheith ann le hábhair a éilíonn méid mór d'fhoghlaim de ghlanmheabhair nó foghlaim d'an-chuid focal coimhthíocha. Mar shampla, d'fhéadfadh eacnamaíocht bhail nó cuntasaíocht a bheith níos éasca ná bitheolaíocht. Toisc go bhfoghlaímíonn scoláirí le disléicse níos éasca trí phatrúin a thuiscint agus a fheiceáil, má thugtar fréamhacha Laidine agus Gréigise na bhfocal sa Bhitheolaíocht dóibh, féadfaidh sé seo cabhrú. Féach www.biologyjunction.com/prefixes%20and%20suffixes.pdf.
- Féadfaidh ábhair le cineál éigin de mheasúnú leanúnach cuidiú.

6. Socrúchán Ranga agus Tástáil Chaighdeánaithe

Sna treoirlínte ón Roinn Oideachais agus Eolaíochta (2007) *Inclusion of scolairí with Special Educational Needs, Post-Primary Guidelines* deirtear:

'Go minic bíonn trialacha caighdeánaithe mí-oiriúnach le húsáid le scoláirí le RSO, toisc go mbíonn siad neamhinroachtana mar thoradh ar an leibhéal teanga a bhaineann le neart trialacha .... mar sin ba chóir a bheith cúramach agus na torthaí á n-úsáid agus á léirmhíniú.'

Ní mór do threoirchomhairleoirí a bheith ar an eolas go mb'fhéidir nach dtabharfaidh trialacha caighdeánaithe torthaí cruinne do scoláirí le disléicse. Mar thoradh ar mhoill i luas na próiseála nó drochscileanna léitheoireachta, tógann sé níos mó ama do scoláirí téacs a thuiscint agus triail a chríochnú. I dtríail uimhearthachta ina bhfuil ceisteanna i bhformáid bhriathartha, b'fhéidir go ndéanfar triail ar a gcuid Béarla di, seachas a n-inniúlachtaí mata. Bíonn na scoir sa mheasúnú síceolaíochta oideachais níos bailí.

Sna Treoirlínte Iar-Bhunscoile pléitear an chaoi ina socraítear scoláirí i rang. Luaitear an foilseachán de chuid CNCM *Moving Up (2004)* a chinneann go bhfuil grúpáil de scoláirí ar inniúlacht mheasctha inmhianta toisc go mbíonn sruthú ina chúis le gnóthachtáil níos ísle sna

sruthanna ag an mbun agus deacrachtaí méadaithe aistrithe dóibh siúd i sruthanna níos airde mar thoradh ar bhrú acadúil.

I suíomh sruthaithe féadfaidh tionchar ar leith a bheith ar scoláire le disléicse, a bhfuil inniúlacht mheánach nó os cionn an mheáin acu ach a d'fhéadfadh feidhmiú go lag ar mheasúnú iontrála mar thoradh ar scileanna briathartha níos laige. B'fhéidir go mbeidh an cumas acu gnóthachtáil go han-mhaith ach ní trí mhodhanna measúnaithe traidisiúnta.

7. Roghanna i ndiaidh na hIar-Bhunscoile

B'fhéidir nach n-éireoidh go maith le scoláirí san Ardteistiméireacht leathanbhunaithe áit a mbeidh siad ag gabháil d'ábhair a mbíonn deacracht acu gnóthachtáil a dhéanamh iontu. Ach, agus iad sa choláiste nuair is féidir leo speisialú i gcúrsaí a oireann dá láidreachtaí, is féidir leo dul chun cinn maith a dhéanamh.

Cuidíonn measúnú leanúnach, seimeastair agus gnéithe tiionscnaimh/praiticiúla sa chúrsa leis an scoláire gnóthachtáil agus iad sa choláiste.

8. Foireann Tacaíochta Scoláirí

Tá an fhoireann tacaíochta scoláirí ina cuid den chóras tacaíochta scoláirí i scoil. Cuimsíonn an córas sin raon de thacaíochtaí a fhreastalaíonn ar riachtanais foghlama, shóisialta, mhothúchána agus iompraíochta scoláirí. Tá an treoirchomhairleoir ina b(h)all lárnach den fhoireann seo. Cuid de shainchúram na foirne is ea cur ar chumas scoláirí a bhfuil riachtanais tacaíochta acu leanúint den rochtain ar oideachas iomlán. Áiríonn sé seo scoláirí le deacrachtaí foghlama lena n-áirítear disléicse. Is féidir tuilleadh eolais maidir le foirne tacaíochta a fháil i bhfoilseachán na Seirbhíse Náisiúnta Síceolaíochta Oideachais (NEPS) sa bhliain 2014 *Student Support Team in Post-Primary Schools*.

Polasaithe scoile uile atá in oiriúint do dhisléicse

Tá roinnt polasaithe scoile atá in oiriúint don disléicse atá éasca le cur i bhfeidhm.

- Do scoláirí le disléicse, féadfar an chaoi ina bhfuil téacs scríofa agus cruthaithe tionchar a imirt ar an gcumas le téacs a léamh agus a thuiscint. Féadfaidh stíl na clófhoirne, cineál an pháipéir agus leagan amach an leathanaigh dul i gcion ar a éasca agus atá sé dáileáin agus páipéir scrúdaithe a léamh. Tá nuashonrú déanta ag Dyslexia Courses Ireland ar an mbileog eolais *Factsheets on Dyslexia for Second Level Schools* (2017) agus tá siad seo ar fáil le híoslódáil ag www.dyslexiacourses.ie. Tugann Bileog Eolais 14 treoirlínte maidir le conas feabhas a chur ar inléiteacht téacht agus d'fhéadfadh na treoirlínte seo a bheith mar bhunús le polasaí scoile uile maidir leis an stíl do cháipéisí, nótaí agus scrúdpháipéir.
- Ba chóir do ranna ábhair leibhéil inléiteachta a chur san áireamh agus iad ag cinneadh ar théacsanna. Léirigh anailís ar roinnt téacsleabhar a úsáidtear go coitianta don Teastas Sóisearach, ag baint úsáide as trialacha inléiteachta atá aitheanta go hidirnáisiúnta, go bhfuil coibhéisí aoise léitheoireachta cúig bliana déag nó sé bliana déag acu. Tá eolas maith maidir le trialacha inléiteachta ar an nasc seo a leanas: http://www.snip-newsletter.co.uk/pdfs/downloads/inléiteacht_briefing.pdf

I Microsoft Word 2010 agus leaganach níos déanaí tá feidhm inléiteachta a d'fhéadfaí a úsáid chun inléiteacht de dháileáin nó de théacsleabhair a sheiceáil trí shliocht as leabhar a chlósscríobh isteach. Conas an fheidhm seo a rochtain:

Téigh chuig *File*, chuig *Options*, chuig *Proofing*. Cuir tic le *Readability Statistics*.

Ansín tóg an doiciméad, déan seiceáil litrithe air agus nuair a chríochnaíonn sé an tseiceáil litrithe, tabharfaidh sé staitisticí inléiteachta. Tugann sé Scór Éascachta Léitheoireachta Flesch agus Leibhéal de Ghrád Flesch-Kincaid.

Scór Éascachta Léitheoireachta Flesch

Bheadh daoine aon bhliain déag d'aois ábalta scór idir 90 agus 100 a léamh go héasca
Bheadh daoine idir trí bliana déag agus cúig bliana déag ábalta scór idir 60 agus 70 a léamh go héasca

Bheadh céimithe ollscoile ábalta scór idir 0 agus 30 a léamh go héasca.

Leibhéal de Ghrád Flesch Kincaid Tugann an triail seo an leibhéal de ghrád i scoileanna SAM. Molann nuachtlitir SNIP an treoir seo a leanas chun é seo a léirmhíniú. *Cuir 5 leis an ngrád F-K agus tá leibhéal inléiteachta RA agat, geall leis. Cuimhnigh gur modh simplíoch é seo ach is áit tosaithe í nuair atá téacs a mheas agat.*

- Sa tuairisc *Report of the Task Force on Dyslexia* agus sna treoirlínte *Guidelines on Inclusion* deirtear go bhfuil an príomhról ag múinteoirí príomhshrutha do dhul chun cinn na scoláirí ina rang agus ról tacaíochta á nglacadh ag múinteoirí tacaíochta foghlama agus múinteoirí acmhainní. Ní mór do na múinteoirí príomhshrutha eolas a bheith acu ar phatrún láidreachtaí agus laigí an scoláire agus impleachtaí na próifíle seo do straitéisí teagaisc agus foghlama. Tá eolas den chineál sin fíor-rúnda agus ba chóir go mbeadh polasaithe agus nósanna imeachta ann chun chun é a choimeád sábháilte.
- An bhfuil oiliúint inseirbhíse curtha ar fáil don fhoireann uile maidir le deacrachtaí foghlama lena n-áirítear disléicse? Cuireann Dyslexia Courses Ireland (www.dyslexiacourses.ie) agus an tSeirbhís Tacaíochta Oideachais Speisialta (www.sess.ie) seirbhísí ar fáil.
- Tá roinn i mBileog Eolais 18, i dtaca le hacmhainní, ina dtugtar liosta de acmhainní a bhaineann la hábhair ar leith do mhúinteoirí príomhshrutha ar an gcaoi le tacú leis an scoláire le disléicse ina n-ábhar.
- B'fhéidir go mbeidh deacracht ag scolairí cumarsáid a dhéanamh le múinteoirí maidir leis na deacrachtaí a bhíonn acu sa rang agus ag déanamh obair bhaile agus cad a d'fhéadfadh cuidiú leo. Ss DVD de chuid na Roinne Oideachais agus Scileanna *Understanding Dyslexia* tá foirme maidir le *Cúnamh a Iarraidh* (Aguisín 2).
- B'fhéidir go mbeidh deacrachtaí ag scolairí le disléicse i dtaca le heagrú, léitheoireacht, cuimhne agus foghlaim, glacadh nótaí, scríbhneoireacht agus litriú. B'fhéidir go mbeidh deacracht acu a léiriú cad atá ar eolas acu i scrúduithe mar thoradh ar cheistanna a léamh mícheart agus freagraí atá struchtúrtha go holc. Tá teicnící staidéir ar leith ann a chuidíonn agus a phléitear i mBileog Eolais 17. Ritheann Dyslexia Courses Ireland Ceardlanna i Scileanna Staidéir freisin do scoláirí sa tSraith Shinsearach le disléicse. Tugann Bileog Eolais 16 comhairle do thuismitheoirí ar an gcaoi inar féidir leo tacú leis an scoláire ag leibhéal na hiar-bhunscoile. D'fhéadfaí an dá bhileog eolais a scaipeadh ar

scoláirí agus/nó tuismitheoirí. Tá na dáileáin seo a leanas ar an suíomh gréasáin www.dyslexiacourses.ie.

- *Study Skills for the Junior Certificate student with Dyslexia.*
  - *Useful websites/APPS on revision notes, subject specific resources, study skills, exam preparation, assistive technology and on-line tutorials.*
  - *Tips for students with dyslexia who find English Paper 1 in the Leaving Certificate challenging.*
- Tugann forbairtí sna ríomhairí agus sa teicneolaíocht chuiditheach cúnaimh riachtanach agus suntasach do scoláirí le disléicse. In Imlitir 0010/2013 ón Roinn Oideachais agus Scileanna tugtar cur síos ar scéim de dheontais chun trealamh riachtanach teicneolaíochta cuidithí a cheannach do dhaltáí a bhfuil deacrachtaí fisiciúla nó cumarsáide acu nach bhféadfadh an curaclam a rochtain gan a leithéid de thacaíocht. Déantar iarratas leis an CNOS agus ba chóir é a bheith in éineacht le tuairiscí gairmiúla amhail measúnú síceolaíochta oideachais a luann conas a úsáidfear an trealamh.

Circular 0010/2013 outlines a staged approach to the provision of assistive technology. As part of this approach it states:

*‘Is iomaí dalta anois a bhfuil ríomhaire/táibléad pearsanta acu, nó fón cliste a bhfuil an acmhainneacht chéanna aige, a cheannaigh a dtuismitheoirí nó daoine eile dóibh. I gcás daltaí a bhfuil riachtanais speisialta oideachais acu, nó riachtanais oideachais ar leith, agus a bhfuil ríomhaire pearsanta acu mar aon le bogearraí ábhartha oideachais nó pacáistí teicneolaíochta, a chabhródh leo ar scoil, **ba cheart do scoileanna cead a thabhairt do na daltaí sin, faoi réir comhaontú agus maoirsiú, na gléasanna sin a úsáid ar scoil. Faoi scoileanna aonair a bheidh sé a fháil amach cé chomh hábhartha agus chomh cuí atá an trealamh nó na bogearraí oideachais, agus maoirsiú a dhéanamh ar an úsáid a bhainfear astu ar scoil, de réir bheartais na scoile maidir le trealamh leictreonach a úsáid ar scoil**’.*

Má tá an ríomhair agus/nó na bogearraí á gceannach ag tuismitheoirí d’úsáid bhaile/phearsanta, féadfar an CBL a éileamh ar ais ag baint úsáide as Foirm VAT 61A ón rannóg aisíocaíochtaí CBL. Is féidir an fhoirm a íoslódáil ar líne ó www.revenue.ie. Tugtar cur síos i mBileog Eolais 15 ar an teicneolaíocht chuiditheach atá ar fáil. Chun cuidiú le daoine teicneolaíocht oiriúnach a roghnú dá riachtanais aonair, cuireann UrAbility (www.urability.com) agus Cumann Disléicse na hÉireann cúrsaí ar fáil maidir le Teicneolaíocht Chuiditheach. Cuireann Coláiste na hOllscoile Corcaigh cúrsaí ar fáil freisin maidir le teicneolaíocht chuiditheach do scoláirí iar-bhunscoile i limistéar na Mumhan. Tá ábhar na gcúrsaí sin curtha ar fáil ag Coláiste na hOllscoile Corcaigh in 18 físeán ag www.ucc.ie/en/dss/callouts/resources/videos.

Conclúid

Tá ról tábhachtach ag an Treoirchomhairleoir sa tacú leis an scoláire le disléicse ag leibhéal na hiar-bhunscoile agus i measc na n-idirghabhálacha féideartha tá:

- Anailís ar scóir CAT nó DAT, mar shampla, chun seiceáil d’aimhrialtachtaí a d’fhéadfadh tabhairt le fios go bhfuil deacracht foghlama ann.

- Má tá díolúintí teanga ag an scoláire, a chur in iúl dóibh go gcaithfidh siad a chur in iúl don CAO agus do na coláistí go bhfuil siad ar bun.
- Cuidiú le rogha ábhair sa tsraith shóisearach agus sa tsraith shinsearach, rogha gairme agus cinnteoireacht.
- Ionchur do pholasaithe scoile uile amhail:
  - Cruthú de dháileáin, nótaí agus scrúdpháipéir atá in oiriúint don disléicse.
  - Inléiteacht téacsanna.
  - Próifíl an scoláire a chur in iúl don fhoireann uile.
  - An fhoirm *Cúnamh a Iarraidh* a úsáid.
  - Soláthar oiliúna inseirbhíse scoile uile maidir le deacrachtaí foghlama.
  - Eolas do thuismitheoirí maidir leis an gcaoi inar féidir leos tacú leis an scoláire.
  - Eolas do scoláirí maidir le teicnící cuí staidéir.

Beathaisnéis

Faoi láthair is comhairleoir í Wyn McCormack le Dyslexia Courses Ireland agus tá sí páirteach i gcúrsaí a sholáthar do scoileanna do mhúinteoirí agus tuismitheoirí agus ceardlanna staidéir do scoláirí sa tsruth shinsearach. Bhí sí ina Treoirchomhairleoir agus ina Múinteoir Oideachais Speisialta i Scil San Dáibhí, Na Clocha Liatha. Bhí sí ina ball den fhoireann SNSO maidir le Disléicse agus thug sí cúrsaí inseirbhíse ag an dara leibhéal. Scríobh sí *Lost for Words, a Practical Guide to Dyslexia at Second Level* agus bhí sí ina comhúdar ar *Dyslexia, an Irish Perspective and Factsheets on Dyslexia at Second Level for Schools, Teachers and Parents*. Le neart blianta anuas thug sí cúrsaí do scoláirí, tuismitheoirí agus múinteoirí ar son Chumann Disléicse na hÉireann.

Leabharliosta agus Tagairtí

Ball, M., Hughes, A., McCormack, W. (2011) *Dyslexia, an Irish Perspective* 2nd Ed. Dublin: Dyslexia Association of Ireland

Cogan, J. & Flecker, M. (2004) *Dyslexia in Secondary School, a Practical Handbook for Teachers, Parents & Students* London: Whurr

Department of Education and Science (2001) *Report of the Task Force on Dyslexia* Dublin: Stationery Office www.sess.ie/documents-and-publications/otherdes

Department of Education and Science (2005) *Understanding Dyslexia* video/CD ROM/DVD Dublin: Stationery Office

Department of Education and Science (2007) *Inclusion of Students with Special Educational Needs, Post-Primary Guidelines* Dublin: Stationery Office www.sess.ie/documents-and-publications/otherdes

Department of Education and Skills (2015) *Assessment Instruments (including tests and web-based resources) approved for use for guidance and/or learning support in post-primary schools from May 2015*, Circular Letter 0034/2015 https://www.education.ie/en/Circulars-and-Forms/Active-Circulars/cl0034_2015.pdf

Department of Education and Skills (2013) *Scheme of grants towards the purchase of essential assistive technology equipment for pupils with physical or communicative disabilities*, Circular Letter 0010/2013 https://www.education.ie/en/Circulars-and-Forms/Active-Circulars/cl0010_2013.pdf

Department of Education and Skills (2017) *Guidelines for Post-Primary Schools: Supporting Students with Special Educational Needs in Mainstream Schools*

Dyslexia Courses Ireland (2014) *Factsheets on Dyslexia at Second level for Schools, Teachers and Parents* Available for download at www.dyslexiacourses.ie

MacKay, N. (2012) *Removing Dyslexia as a Barrier to Achievement (3rd Ed.)* Lancaster: SEN Marketing

National Educational Psychological Service (2004) *Student Support Teams in Post-Primary Schools*

Peer, L. & Reid, G. Eds. (2001) *Dyslexia, Successful Inclusion in the Secondary School* London: David Fulton.

Rose, J. (2009) *Identifying and Teaching Children and Young People with Dyslexia and Literacy Difficulties* Report presented to UK Department for Children, Schools and Families.

Aguisín 1: Comharthaí de dheacracht foghlama fhéideartha ag eascirt as disléicse (aois 12+ bliain)

- Fós ag léamh go mall agus gan líofacht, le neart míchruinneas.
- Déanann míléamh ar fhocail (e.g. *hysterical* do *historical*) nó eolas.
- Deacracht le leasú ar an ráta léitheoireachta.
- Stór neamhleor eolais mar thoradh ar easpa taithe léitheoireachta.
- Leanann de dheacrachtaí tromchúiseacha litrithe a bheith acu.
- Lámhscríbhneoireacht atá mall, neamhlíofa agus/nó doléite.
- Scileanna béil níos fearr ná scileanna scríofa.
- Deacracht le téacs scríofa a phleanáil, a sheicheamhú agus a eagrú.
- Deacracht le comhréir nó poncaíocht scríofa.
- Deacracht le téacs scríofa a scimeáil, a scanadh agus/nó a phrofléamh.
- Trioblóid le hachóimriú nó imlíniú.
- Fadhbanna le nótaí a ghalcadh agus cóipeáil ón gclár.
- Moillíonn agus/nó seachnaíonn tascanna léitheoireachta agus scríbhneoireachta.
- Ní chríochnaíonn siad tascanna nó obair ranga nó ní thugann siad isteach iad.
- Mall i bhfreagairt ar cheisteanna, go háirithe cinn oscailte.
- Scileanna laga um fhoghlam de ghlanmheabhair.
- Ag mífhoghrú nó ag míúsáid roinnt focal fós.
- Fadhbanna an cuimhneamh ar ainmneacha roinnt focal nó réad.
- Scileanna laga pleanála agus eagraíochta.
- Scileanna laga um bainistíocht ama.
- Deacracht níos mó in ábhair atá bunaithe ar theanga (e.g. Béarla, Gaeilge agus Stair) ná in ábhair nach bhfuil bunaithe ar theanga (e.g. Matamaitic, Graifíc Theicniúil).
- Easpa féinmhuiníne, agus féiníomhá lag.

Le caoinchead ón Roinn Oideachais agus Scileanna

Aguisín 2: Foirm um Iarraidh ar Chúnamh

Chuig (ainm an mhúinteora)   Ó (ainm an dalta)

1. Is dóigh liom go n-éireodh níos fearr liom i do rang dá ndéanfá na rudaí seo
  - Ligean dom obair le ‘cara tacaíochta’.
  - Ligean dom suí chun tosaigh níos gaire dod’ dheasc.
  - Níos mó ama a thabhairt dom ceisteanna a fhreagairt agus m’obair a dhéanamh.
  - Níos mó cúnamh a thabhairt dom sa seomra ranga nuair nach bhfuil a fhios agam cad le déanamh.
  - Taispeáint dom conas rudaí a dhéanamh seachas díreach a rá liom.
  - Ligean dom na sleamhnáin nó na nótaí léachta a fhótachóipeáil.
  - Níos mó eolais a thabhairt ar dháileáin.
  - Níos mó úsáide a bhaint as eolas amhairc amhail léaráidí, graif, mapaí, cairteanna, físeáin, grianghraif agus póstaer.
  - Úsáid a bhaint as focail níos simplí agus rudaí á mhiniú agat.
  - Labhairt níos moille.
  - Treoracha a thabhairt céim ar chéim agus iad a athrá.
  - Lig dom forleagan daite a úsáid sa rang nuair a léim.
  - A rá liom nach gá dom léamh os ard os comhair an ranga.
  - Níos mó ama a thabhairt dom le léamh.
  - Ligean dom an ceacht ranga a théipthaiheadadh.
  - Ligean dom ríomhaire a úsáid chun cuidiú liom m’obair a dhéanamh.
  - Ligean dom Dictaphone nó téipthaiheadán a úsáid.
2. Is dóigh liom go n-éireodh níos fearr liom dá mba rud é, agus bileoga oibre á ndéanamh agat, go ndéanfá na nithe seo
  - Clófhoireann níos mó agus níos soiléire a úsáid amhail Arial, Comic Sans MS nó or Sassoon Primary le tomhas 12 -16 le spásáil dhúbailte.
  - Úsáid a bhaint as focail a bhí níos éasca don le léamh.
  - Printeáil ar pháipéar le dath éadrom.
3. Is dóigh liom go n-éireodh níos fearr liom dá mba rud é, agus an clár nó an t-osteilgeoir in úsáid agat, go ndéanfá na rudaí seo
  - Priontáil seachas scríbhneoireacht cheangailte/reatha a úsáid.
  - Úsáid a bhaint as cailc nó marcóirí daite.
  - Léamh go mall nó a bhfuil scríofa agat a athrá.
  - Níos lú a scríobh don le cóipeáil.
4. Is dóigh liom go n-éireodh níos fearr liom le d’obair bhaile dá mba rud é go ndéanfá na nithe seo
  - Ligean dom obair a thabhairt isteach mar mheabharmhapaí.
  - Ligean dom scríobh níos lú ná na daoine eile.
  - Ligean dom díreach na freagraí a scríobh agus ní na ceisteanna.
  - Ligean dom níos lú a chur de ghlanmheabhair.
  - Ligean dom seiceáil leat chun a fheiceáil ar scríobh mé síos an obair bhaile i gceart.
  - Ligean dom m’obair bhaile a dhéanamh ar mo ríomhaire.
  - Ligean dom m’obair bhaile a dhéanamh ar mo théipthaiheadán.
5. Is dóigh liom go n-éireodh níos fearr liom i do thrialacha dá mba rud é go ndéanfá na rudaí seo

- Ceisteanna na trialach a léamh os ard roimh an triail.
- Níos mó ama a thabhairt dom chun trialacha a dhéanamh.
- Lig dom an triail a dhéanamh ó bhéal.

Le caoinchead ón Roinn Oideachais agus Scileanna. Ón CD *Understanding Dyslexia* (2005)